

Șurătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . . Prometeu (I)
Hortensia Papadat-Bengescu . Trandafirul străin;
 Aiurare
G. Rotică . . . . . La Bal Mascat
Constanța Marino-Moscu . . Lumini și Umbre
Al. T. Stamatiad . . . . . Teatrul lui Maurice
 Maeterlinck
N. Mihăescu-Nigrim . . . . . Aseară, pe lună...
 Cum cântă de lung
 Pe boarea de seară.

CRONICI:

- F. Șirato*: Expoziția artiștilor sculptori
 din România Mare.

UN LEU

Subscriți cu toți la

IMPRUMUTUL INTERN

PENTRU

CONSOLIDAREA ROMÂNIEI MARI

Subscriți la IMPRUMUTUL INTERN

PENTRU

Consolidarea României Mari

Imprumutul intern

În virtutea legii promulgată în „Monitorul Oficial” No. 213 din 16 Ianuarie 1920, Guvernul Român emite rentă amortibilă 5 la sută din 1920.

Scopul împrumutului

Acest împrumut are de scop acoperirea nevoilor tezaurului din cauza marelui contingent de trupe rămase încă mobilizate pentru apărarea țării, pentru punerea în aplicare a diferitelor legi sociale, isvorâte din însăși urmările războiului, precum și pentru reconstituirea gospodăriei naționale.

În textul titlurilor noului împrumut se vor reproduce următoarele condițiuni: Împrumutul va fi emis în titluri la purtător de 500, 1.000, 5.000, 10.000 și 20.000 lei.

Titlurile vor purta în faximile semnăturile Ministrului de Finanțe, a Directorului Datoriei Publice și a Casierului Central al Tezaurului Public și o semnătură manuscrisă de control.

Scutirile de impozit

Subscriitorul la acest împrumut e scutit pentru sumele subscribe de impozitul asupra creșterii averilor, (asupra câștigurilor de război) și asupra averilor. Sumele subscribe nu se vor socoti la stabilirea averilor asupra cărora se va executa un eventual împrumut forțat.

Titlurile acestui împrumut vor fi scutite de orice impozite prezente sau viitoare.

Titlurile

Titlurile vor fi primite pe valoarea lor normală ca garanție la toate casele Statului. Cupoanele scăzute vor fi primite la aceleași Casse drept numerar. Titlurile vor putea fi puse în gaj (lombardate) la Banca Națională a României și la Casa de Depuneri.

Subscriitorul va putea plăti pământul cu care a fost împrumutat prin expropriere cu aceste titluri pe valoarea lor nominală, purtând primul cupon neajuns la scadență.

Titlurile acestui împrumut vor purta o dobândă de 5 la sută pe an la capitalul nominal. În acest scop titlurile sunt însoțite de o foaie de cupoane de dobânzi semestriale pe zece ani, reînnoibile până la complecta stingere a acestui împrumut.

Amortizările

Amortizările acestui împrumut se vor face pe valoarea nominală în curs de 40 ani, conform tablei anexate la textul titlurilor prin tragere la sorți semestriale cari vor avea loc la 1 Septembrie și la 1 Martie al fiecărui an cu începere dela 1 Septembrie 1921, dată fixată pentru prima tragere.

Guvernul se obligă a nu denunța acest împrumut înainte de 1 Mai 1931.

Titlurile eșite la sorți vor fi plătite la 1 Mai și 1 Noembrie ce urmează fiecărui trageri în schimbul titlurilor având atașate toate cupoanele, începând cu scadența imediat următoare termenului rambursării. Primul cupon va fi plătit la 1 Noembrie 1920.

(Urmează pag. 3)

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

PROMETEU

I

A rămâne la o formulă poate fi semnul suprem al consecvenței dar și dovada unei lipse de mlădiere critică. Aspecte contradictorii ale oricărei atitudini, principiu de bine și de rău, de lumină și de întuneric, manicheism universal ce se sbate stăruitor în viață ca și în opera d-lui Victor Eftimiu ¹⁾. Problemă a ochilor ce râd și a ochilor ce plâng; neputând-o ocoli, trebuie atacată frontal cu acceptarea urmărilor posibile. Și după Prometeu rămân deci la vechea mea formulă: facultatea dominantă a d-lui Victor Eftimiu e fantezia constructivă, — cea mai bogată fantezie din literatura română.

S'ar crede că a trata un subiect consacrat de o venerabilă legendă înseamnă a-i primi normele și circumscrierea. D. Victor Eftimiu își face însă o lege din libera revărsare a fanteziei. În *Inșiră te, Mărgărite*, zdrobise formula basmului milenar, schimbând planul perspectivei sub care ne obișnuisem să privim pe unii dintre eroii imaginației populare. E un drept al fanteziei de a mișca monotonia liniilor, încercând combinații noi. În imutabilitatea lucrurilor, e un principiu de viață. În teatru ca și în alte încercări, d. Eftimiu a împrăștiat-o generos în vreascurile tradiției. A bine meritat deci.

În concepția miticului Prometeu coexistă ideia revoltei împotriva lui Zeus cu cea a iubirii de oameni. Un Titan dar și un Everghet al neamului omenesc; un re-

1). În *Cocoșul negru* și în *Prometeu*.

voltat dar și un binefăcător. Tragedia greacă s'a oprit mai mult asupra Titanului; binefăcătorul a țipește sub cuvintele sumare ale unui mit. N'a băut din apa de viață a artei. Era și firesc. Pentru Grecii lui Eschil zeii erau o realitate; gigantomachia era pagina patetică a unei tragedii divine încă proaspete. Pe pământul frământat al Tesaliei se vedeau munții de pe înălțimea suprapusă a cărora se încerca se uriașii să răstoarne tirania Olimpianului. Lupta lor trezia un ecou viu în spectatori; era urmărită cu emoție...

Ce reprezintă însă pentru noi, modernii, această luptă? Nimic. Nu-i răspunde o realitate sufletească. Zevs, Apollo, Hercule, Vulcan, au pierit în crepusculul zeilor antici. Conflictul lor cu monștrii pământului nu reprezintă conflictul simbolic al forțelor naturii, uitat și de Greci; nu mai e însă nici încăerarea unor divinități antropomorfe, în care nu mai credem. O tragedie modernă a lui Prometeu nu trebuia deci să iasă din formula lui Eschil. Lupta lui Prometeu cu Zevs nu ne-ar mai fi interesat. Revolta Titanului n'ar fi găsit în noi nici un fel de răsnet. Trebuia căutat altceva. Prometeu mai e și binefăcătorul omenirii. E aducătorul focului și inițiatorul progresului. Sub această înfățișare, figura lui crește. E uriaș nu prin revolta față de un zeu inexistent ci prin măreția gestului lui binefăcător unei omeniri existente. Raptul focului devine un act de înaltă valoare dramatică. Dintr'însul poetul a scos cel mai mare efect, punându-i în față omenirea îndobitocită și înghețată, care așteaptă cu emoții contradictorii apropierea torței...

Printr'o intuiție dramatică sigură și mai ales printr'o înțelegere a spiritului modern poetul a spart formula miticului Prometeu, fecundând-o în ceea ce are mai larg și mai umanitar. În locul revoltatului eschilian apare în primul plan lampadoforul everghet.

Titanul nu putea dispărea cu totul; revolta lui e se confundă cu însăși acțiunea legendei; singura cu putință. Popasurile ei ne dau momentele dramei. Nu se puteau ocoli. Îndărătul lor răsare însă, simbolul gestului desrobitor pornit dintr'o dragoste de oameni ce întunecă revolta...

Numai suflul umanitar al tragediei ne interesează însă. Cearta lui Zeus cu Prometeu, cu violențe și amenințări, cu arguții sofistice, cade alături de noi. Nu ne convinge; nici poetul nu-i convins. Era și greu de găsit accentul adevărat al unor dispute perimate. Rămase în formulă eschiliană, actul II și III sutăr deci de anemia lucrurilor moarte. Maiestatea zeilor olimpici e adumbrită de indiferență. Ne gândim involuntar la parodia imperiului al doilea... O impresie imprecisă... N'o înlătură definitiv nici „pătima” titanului, nici strigătul lui ascuțit ce sfășie tenebrele...

Adevăratul Prometeu al d-lui Victor Eftimiu e în actul întâiu, al patrulea, și, într'o măsură oarecare, al cincelea, — întrupare a unei concepții generoase și fecunde în frumos uman.

E. LOVINESCU

Trandafirul străin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Uu trandafir — al nimănu — crescut în îngrădirea oamenilor și n'a cutezat să se plângă. Un trandafir de aiurea !...

— L'au altoit și l'au cules și n'a cutezat să se plângă.

— Un trandafir plâpând și gingășia lui s'a făcut din însăși slăbiciune putere.

— Cum de nu au văzut că e un trandafir deaiurea !

— Un trandafir plâpând și alb cu miros dulce și slab când a văzut că crește gardul și nu mai poate pleca către grădinile necunoscute de care s'a rătăcit — s'a făcut trandafir strălucitor care să se vadă dede departe — a adunat parfum peste parfum ca să spună cu parfumul până departe că e un trandafir al nimănu crescut în îngrădirea altora.

— Veneau drumeții călăuziți de parfum, chemați de strălucire dar se loveau de îngrădirea înaltă. — A plâns trandafirul !

— A adunat putere peste putere, parfum peste parfum, a întins crengi peste garduri ca un dar bogat aruncat pe drumuri.

I'au cules drumeții florile, i-au sorbit parfumul, dar i-au văzut rădăcinile și nu l'au smuls din rădăcini. A plâns trandafirul !

— Acum e un trandafir sălbatic : nici nu rodește, nici nu înbalsamă.

Stă în îngrădirea altora și ei știu că e un trandafir deaiurea.

— Nu cunoaște grădina de unde s'a rătăcit dar o așteaptă să pornească din locul ei — să rupă gardurile. să-l smulgă și să-l împământenească pe locul lui adevărat. — Numai plânge — așteaptă !

— Fără strălucire, fără parfum — aşteaptă să vie grădinarul — după ăst semn să-l recunoască: că va veni — că va voi.

— Nu crede în grădinile Elisee ci numai în una singură aicea pe pământ.

— Dacă grădinarii sunt nepăsători cu soarta trandafirilor; dacă va rămâne pentru totdeauna un trandafir al nimănu, aduceţi o secure! — un trandafir al nimănu — un trandafir plâpând cu o singură floare: nădejdea altoiului celui nou.

— Dacă va veni din zare?... Cine va veni din zare?... Grădinarul care aduce altoiul cel vecinic?

— Trandafirul plâpând care nu cutează să se plângă... Trandafirul strălucitor care plânge... Trandafirul sălbatec care nu mai plânge... Trandafirul care moare!

Aiurare

E din pricina unui vis — un vis ce-a semănat prea mult cu viaja. Deatuncea nu mai pot trăi — deatunci viaja-mi pare-un serbăd somn!

Aşa de viu încât ca să-l omor — ce vis — ce somn ar trebui?

E din pricina unui vis frumos! Nu mă-ntrebaşi de el că nu vi-l spui. Cuvântul este faptă de nebun!

Aşa de viu a fost încât acum sî e la aievea domn — şi restul tot poveste!

Ce bine-l ştiu!... dar voi să nu aflaşi ce nume poartă şi ce dulce este!

...Nu-l spui cum nu spun stanele 'npietrite din ce dureri călite-s, din ce foc închegate..

E din pricina unui vis — dar nu vi-l spui! Ca şi femeile încremenite de piatră!... albe şi reci le-aşi văzut cum plâng — cu carnea lor de silex cum tremură şi se frâng... dar mute!

Nu-l spui căci nu e nimeni vrednic de cuvânt!

...O umbră dulce trece printre oameni şi-n treacă îi atinge caşi-un vânt... dar eu pe buze i-am oprit nişte amăgitoare şoapte... Un înger orb şi mut m'a atins şi m'a lăsat într'o cumplită noapte...

Un vis a fost! Nu-l spui. Să nu-i culeagă farmecul vre-o femeie — să-şi facă din el straiu de fericire — să poarte ea divină cingătoare de iubire pe care-o am pierdut!

Un vis, pe care l'am avut!... Mi l'au luat... eu aş fi vrut să stăe... dar eu nu l'am cerut..

E din pricina unui vis de viajă. Cu reci şi fine mâini de ghiafă destinul singur pe frunte mi l'a pus — ca pe o stea — şi apoi l'a apus!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

La bal mascat

In leneș dans exotic cu ritmul vinovat
In pas molatec, printre parfumuri risipite
Purtând în ochi reflexul simțirii contopite
Se leagănă în sală păcat lângă păcat.

Ispite împărechiate cu lacome dorinți
Ritmându-și voluptatea în calde respirații,
Se îmbrățișau unindu-și nebunele senzații,
— Noi singuri la o parte de toți, vorbiam cuminiți.

Mă doare amintirea, dar nu te învinuiesc
Că dela braț atuncea, mi te-ai desprins ușoară,
Că pura ta ființă simții cum se coboară
Din visele-mi înalte în lutu-i omenesc.

Ritmată viața însăși curgea pe lângă noi...
Iar tu ai fost o clipă acolo lângă mine
O undă rătăcită din undele vecine
Și iar te-ai dus grăbită la matcă înapoi!

G. ROTICĂ

A APĂRUT DE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

„BĂTRÂNUL“

Editura ALCALAY.

Prețul Lei 8.—

LUMINI ȘI UMBRE

(Urmare și sfârșit)

Ana Mirea către Maria Don

Botoșani 2 Iulie 1914

Dragă Marietto,

Scrisoarea ta respiră o nespusă mulțumire, deplină fericire chiar cuvântul acesta ce mi-ai spus de aștepta ori că nu-l înjălegi, capătă, după tot ce aflu, o adâncă talmăcire și totuși e neînchipuit cât de mult e umbrită viața ta reală de cea sufletească.

Sufletul tău îmi pare a fi o distilerie fără seamă și, până la aceasta materia din care te tragi și trăești nu te mai interesează, parcă ți-ar fi ceva cu totul străin. Ți-am atras atenția, în chip deosibit asupra lui Livian; mă așteptam, Marietto, să-mi scrii mai mult să-ți aud părerea; n'ai făcut decât s'o primești pe a mea în ce-i privește fizicul și apoi... te pierzi, cu totul, sub impresia revederii Fântânelor, a părinților și a muzicii lui Mozart.

Sunt pe pământ, unde ași vrea, măcar acum, să te aduc și pe tine; câte odată e tare bine, draga mea! Ascultă ce-am să-ți spun și nu mă judeca, ar fi păcat.

Aseară, Livian, a fost din nou invitat la masă; mai venise și alți musafiri, prieteni vechi, așa că atmosfera era cu deosebire plăcută. Am stat lângă Livian și, amintindu-mi ce-mi scrieseseși, am vorbit — cum merge mâța pe omăt — de muzică și de interpretării cunoscuți de astăzi. Nu știu, Marietto, cum mă voi fi achitat căci, după masă, când am rugat pe Livian, în cor, să ne cânte, s'a executat cu o grabă și cu un surâs ce nu mai lăsa nici o îndoială asupra plăcerii cu care o făcea.

Ne-a cântat, una după alta, fără să fie din nou rugat, vre-o patru bucăți splendide: O barcarolă de nu știu cine — m'am jenat să întreb — un început dintr'un *lied* de Schubert și câte-va bucăți de Tschaiowsky, dintre care una era acea maltratată de Nadia Sztobryn.

Livian cântă bine — o spun comparându-l cu alții — de l'ai asculta și tu, în modern, ai putea spune mai mult ca mine. Deși era târziu, aproape de plecare, l'am mai rugat să-mi cânte ceva clasic; n'a refuzat, a surâs ca și mai înainte, dar uitându-se, cu ceilalți, într'o conversație asupra politicii unde fusese

chemat să-și dea părerea, a trecut timpul și ne-am despărțit la două jumătate.

Era târziu și totuși nu mă putea prinde somnul; m'am aruncat îmbrăcată, pe pat, depănând în minte tot ce-mi vorbisem cu Livian în sara asta.

Ce-i oare filtrul prin care se strecoară, în sufletul nostru, luând altă formă, manifestările vieței din afară?

Gândindu-mă la barcarola ce-o cântase Livian, vedeam, în chip fizic aproape, reflexele razelor soarelui în apus, pierzându-se pe luciul neted al lacului din Dava. Mi-am amintit apoi, cu o exactitate care m'a minunat, fie ce cuvânt al lui Livian; Vorbește puțin, foarte încet și ce-mi pare curios e că nimic nu-i înviorează fața rece și frumoasă cum o știi.

Când l'am întrebat de vizita la Fântânele, mi-a spus, aproape pe acelaș ton, ceva ce n'am putut prinde bine; nu-ți pot reda în tot cuvintele de abia șoptite, înțelesul lor era însă acesta: „Viața familiei dela Fântânele e ca o armonie frumoasă de Schubert. Ași fi vrut, draga mea, să aud mai mult dar Livian, întorcându-și dinspre mine privirea, începu să cânte — numai cu o mână — câteva măsuri die *lied-ul* „Des Wanderers Ziel“.

La plecare mi-a spus că procesele îl vor reține două zile la Fântânele și s'a oferit — tot rece — să ducă „curierul dacă poșta rurală n'ar face-o destul de bine și conștiincios“.

De ce oare oamenii supra-dăruii de natură n'ar întruni perfecția ce parcă s'ar întrezări ades, ca unul din acele pretinse spirite, în preajma ființei lor. De pe aici, draga mea, nici o noutate alta; ba una, ba două chiar: Azi am studiat foarte serios la clavier și am recilit, cu atenție „viața lui Beethoven“ de Romain Rolland. In casa noastră plutește ceva nou în aer; mama nu știu ce are de gând; pregătește ca pentru o sărbătoare și n'legătură cu asta poate mă gătește mai mult ca ori când.

O vrea să-mi facă surpriza vre-unui bal poate (mai mult m'ar bucura să mă trimeată, pe trei zile, la Fântânele). Nu-i chip, prezența mea e necesară croitoresei și stilului Louis XV.

NINETTA

Maria Don către Ana Mirea

Fântânele 4 Iulie 914

Nineto, mi-i drag să trăiesc! Prin fereastra deschisă vine azi, în odaia mea, miros de trandafir; o rază de soare, ca un gând bun ce cuprinde firea, lăsând-o apoi altor gânduri, se scoboară pe geam în jos, lunecă pretutindeni și se ascunde dincolo de perdea, afară, în văzduh... Am cântat, astă seară „des Abends“ de Schumann, cum nici odată n'am mai cântat; mi se părea, Nineto, că pe cărarea de sub carpeni, printre ale

căror crengi, pletoase, se mai zărea, seara, ca prin painjeniș, treceau, alături, două umbre. Luna, palidă, părea că se ridică, încet, din parc și, uitându-se, tăcută, în valea Lumei, își pierdu o rază din ochii ei reci... Raza, rătăcind sub carpeni, căzu pe fruntea amanșilor încununându-i...

Ah! Nineto, viața întrece câte odată, în frumusețe, ori ce închipuiri... Ce bună-i viața și ce buni sunt oamenii când o pot trăi pe a lor... Azi e frumos afară; mama și tata sunt mai buni ca ori când; îmi pare toată lumea bună și Livian e bun; a cântat azi dimineață „Primăvara“ de Beethoven; nu știu să-ți spun cum a cântat-o nici lui nu i'am spus... Cine poate ști de ce, într-o va-ă, a mai răsărit o floare'n câmp?...

Mi-a cerut „curierul“. N'am putut scrie, Livian era grăbit.

MARIETTA

Ana Mirea către Maria Don

Botoșani 24 Iulie 914

Marietto, nu-ți pot transmite, prin spațiu, toată simțirea mea și nici mie nu îndrăznesc să mi-o spun „Cuvântul e adese ori dușmanul sentimentelor noastre» mi-ai spus tu de atâtea ori; înțelege dar ce vrei din tot ce nu-ți voi scrie. Livian a trimes eri flori; atenția nu m'ar fi impresionat prea mult — primim flori dela toți cunoscuții — dar purtarea lui, în vizita de astăzi, îți mărturisesc că m'a pus pe gânduri...

Tot timpul n'a vorbit mai nimic și-mi părea aiurit, Marietto? cum nu l'am văzut niciodată. L'a invitat, tata, à la bonne franquette, la masă; s'a scuzat; avea să vadă la gară, un prieten; n'a neglijat să spună însă: „îmi rezerv plăcerea asta pentru altă dată“ (de nu o spunea nu mă pune pe gânduri!) Am trimes, la 7 seara, două volume ce-mi ceruse; Livian era acasă și cânta!

Marietto, tu care ai puțința să vezi departe, în sufletul multor oameni, spune-mi, draga mea, cum să-mi explic mai bine purtarea asta? Mi-ar explica-o oare tot ce simt eu? E în această pretinsă transmisie un piç de adevăr și s'ar putea oare să am eu fericirea asta? Spune, spune, Marietto, tot ce vrei, tot ce crezi; întinde-mi un fir subțire de speranță să mă agăț cu toată puterea simțirei ce mi-a inspirat acest om.

Din ce vorbea, astă seară, am prins că n'are părinți, că-i singur pe lume... Livian a studiat dreptul și muzica în străinătate (cât m'ar fi interesat să știu unde și cât ași fi dorit să aflu mult... toată viața lui) nu l'am întrebat, mi s'ar fi părut un păcat să-i întrerup șirul povestirii ce-o simțeam pătrunzându-mi până'n suflet.

Scrie, Marietto, tot ce crezi, inventă de nu crezi nimic dar scrie... Nu mă înșel în presimțirile mele, nu se poate să nu fi bănuif și tu ceva...

Dragostea ce pătrunde într'un suflet ca al lui Livian, trebuie să fie ca vaporii ce se prefac în picături la suprafața vasului ermetic închis.

Știu, Marietto, de mult că tu desprețuești cuvântul ; cu atât mai mult pe acel ce-ar încerca să exprime acest sentiment... De nu știi să-mi spui altceva, scrie-mi măcar ce-ți spuse muzica lui Livian, ultima oară când a fost la Fântânele?... Marieto, dragă Marieto, lasă o clipă volumele și cercetează în suflete cari, în momentul de față sunt tot atât de interesante c'a ceia ce traduci...

Poate că tot ce se petrece nu mi-ar răscoli atât ființa de n'ar contribui cu mult, și atmosfera în care trăiesc. La noi se fac neconținut pregătiri, nu știu pentru ce, și în discreția ce păstrez să nu vezi decât egoismul ce mă îndeamnă să-mi prelungesc cât mai mult bănuiala și să pot spera.

Te las, mă strigă mama să-mi aleg un model pentru o rochie de soirée!

NINETA

Maria Don către Ana Mirea

Fântânele 2 August 914

Nineto, ești un copil ce-ar vrea să prindă, din copac, pasărea care-i cântă toată ziua ; i-i dragă, ar vrea s'o vadă, s'o fie mai aproape, în mână, să fie a lui... Stă neclintit, așteaptă și, de drag, ar amăgi-o să sboare în laț pe pământ... Și pasărea se leagănă pe creangă și poate că-și tot spune, în viers, bucuria libertății și dragostea-i de păsări...

E tot ce-ți pot răspunde la întrebările ce-mi pui.

Sunt bolnavă ; am adormit într'o seară pe o bancă din grădină și-mi plătesc plăcerea de a fi visat ; așa-i în viață, draga mea...

MARIETTA

Ana Mirea către Maria Don

Botoșani 10 August 914

Marietto, o veste rea : Livian, sârmanul Livian, e bolnav de variolă la spital și, după cum se aude, starea i-i foarte gravă. Alaltă-eri, în prima zi a boalei se vede, mi-a trimes cărțile și muzica ce aveam la el.

Noi nu suntem revaccinați și azi, când am auzit, ne-am îngrozit cu toții ; am chemat rândușul și de departe i'am arătat sacrificiul ce-l fac, din toată inima, pentru bietul Livian. Se spune că-i bine îngrijit dar starea i-i foarte gravă.

Variolă, ce blestem ! Nu-mi pot închipui, pe Livian, cu

altă față și când închid ochii și încerc să-l văd ciupit, nu știu ce ce mi se arată, sub aceleași frăsuri, un om pe care nu l'am cunoscut nici odată, un străin. Ce păcat!

NINETA

Ana Mirea către Maria Don

Marietto, tata a văzut, la poarta spitalului, trăsura dela Fântânele, a intrat feciorul care a spus că venise de dimineață cu „duduia“.

E adevărat?

NINETA

Maria Don către Ana Mirea

Fântânele 14 August 914

Da, Nineto. N'am putut veni pe la tine, stătusem lângă bolnav, era târziu când m'am întors acasă, am înopțat prin pădure. Sper să-ți pot scrie zilele astea mai mult.

MARIETTA

Constanța Marino-Moscu

Teatrul lui Maurice Maeterlinck ¹⁾

— Note și Impresii —

În teatrul tragic — din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre — cunosc cinci mari aspecte: teatrul grec sau al fatalității; teatrul clasic sau al pasiunilor nobile, morale; teatrul lui Shakespeare, teatrul pasiunilor, al tuturilor pasiunilor omenești; teatrul lui Ibsen, al revendicărilor sociale, al sufletului; teatrul Maeterlinck sau al misterului care zace în fiecare din noi, cu alte cuvinte al ursitei, al „corespondențelor“, mai scurt: al fatalității. Cel dintâiu și cel din urmă se înrudesesc, se contopesc aproape și sunt cele mai grandioase prin umbra, pe care o profilează în sufletul omnesc.

* *

Maurice — Polydore — Marie — Bernard Maeterlinck s'a născut în 1862, în orașul Gand, dintr'o veche familie flamandă. Studiile și le-a făcut în orașul natal, având de camarazi pe poezii Charles Van Lerberghe și pe Grégoire Le Roi. Cedând dorinței familiei, termină dreptul și se înscrie în baroul din Gand. Peste puțin însă, părăsi toga și luă drumul Parisului în 1886, în tovărășie

1) Cu prilejul reprezentării plesii: „Monna Vanna“.

poetului și prietenului de demult Grégoire Le Roi. Frecventară cercurile literare și paralel cu aceasta, fundară — în 1886 — revista „La Pléiade“, care deși apăru numai șapte numere, lăsa o urmă în mișcarea poeziei nouă franceze!

Maurice Maeterlinck debută printr'opovestire în proză: „Le Massacre des Innocents“, și prin câteva poeme, care alcătuiră — mai târziu. În 1889 — prima sa carte și singurul său volum de versuri: „Serres Chaudes“.

Iată, în traducere, una din admirabilele sale poezii:

ROMANȚA

Și dacă s'o întoarce	Și dacă-o vrea să-ți afle
Cel așteptat? — Să-i spui	Și ultimul cuvânt?
Că 'n lunga așteptare	— Inelul meu de aur
M'am stins de dorul lui!...	Să-i dai, nici un cuvânt!...
Și dacă iar mă 'ntreabă,	Și dacă o vrea să vadă
Deși sunt o streină?	Odaia ce o iubise?
— Vorbește-i ca o soră,	— Arată-i lampa stinsă
Trecutu 'n veci suspină!...	Și ușile deschise!...

BCDacă îmi vâncerețy Library Cluj

Să-i spun al tău sfârșit?
— De teamă să nu plângă,
Răspunde-i c'am zâmbit!...

După șapte luni părăsi Parisul, întorcându-se în Flandra, în mijlocul florilor și al albinelor, continuând să scrie în tăcere și publicând câteva poezii în revista: „La Jeune Belgique“.

Către sfârșitul anului 1889 publică, într'un număr restrâns de exemplare: „La Princesse Maleine“, dramă în 5 acte, în proză. Cu această piesă Maeterlinck intră în nemurire, grație articolului celebrului romancier și autor dramatic francez Octave Mirbeau (ziarul Figaro, 24 August, 1890), care proclamă piesa: „un admirabil, un strălucit și etern capo — d'operă, superior celor mai frumoase pagini ale lui Shakespeare!“.

De-atunci au curs treizeci de ani! Opera lui Maurice Maeterlinck a trecut peste țări și mări, strălucește grandioasă prin aproape patruzeci de volume, — din care patrusprezece drame¹⁾. Premiul Nobel i-a fost decernat!

Din 1896 s'a stabilit la Paris.

1). La Princesse Maleine (1899); L'Intruse (1891); Les Aveugles (1891); Pelléas et Mélisande (1892); Alladine et Palomides (1894); Intéricur (1894); La Mort de Tintagiles (1894); Aglavaine et Sélysette (1896); Ariane et Barbe Bleue (1901); Soeur Béatrice (1901); Monna Vanna (1902); Joyselle (1903); L'oiseau Bleu (1908); Maria Magdalena (1909).

Maurice Maeterlinck a avut de magiștri pe călugărul flamand, din veacul al XIV, Ruysbroeck Admtrabilul; pe misticul german, din veacul al XVIII, Novalis; pe filosoful american Emerson; pe contemporanii: filosoful Carlyle și mai ales pe strălucitul Villiers de l'Isle-Adam, care îl îndrumă, înfiindu-l în taina spirituală, poetică și misterioasă a lucrurilor.

Opera lui e rezultanta cugetării acestora, sau mai bine, a sufletelor lor. O operă internă, spiritualizată, mistică, înfășurată în poezia bunătații și a visului și în care deosibim două mari colonade: — cele două mari fatalități —: Dragostea și Moartea! Cu cât le credem mai departe, cu atât sunt mai aproape de noi; cu cât ne simțim mai streine de ele, cu atât le suntem frați! Ne stăpânesc fiecare mișcare, fiecare gând, fiecare clipă a vieții, căci ele veghiază în mijlocul nostru, stau veșnic de strajă!

Dragostea! Trăim ani de zile fericiți, sufletul ne este curat ca un cer de topaz, zilele trec una după alta albe și catifelate ca niște flori îmbătătoare și totuși, în una din aceste zile, fără să bănuim, fără nici un „accident“, prăpastia ne desparte! Ursita străjuia în noi și noi credeam — sărmanii! — că adormise demult, că se stinsese! Și cine e vinovatul? Nimeni! Trebuie să străbuiem până la sfârșitul sfârșitului drumul care ne este scris, care ne este „hotărât!“.

Moartea! Iată o familie tânără. Bucuria bate din aripi din zori până seara! În sufletul fiecăruia cântă privighetori! Și totuși, în sufletul fiecăruia moartea veghiază vie, vie ca niciodată! Dar de ce nu fugim pe alte țărături? — acolo poate ne așteaptă... scăparea! Nicăieri nu e scăpare! Trebuie să străbuiem până la sfârșitul sfârșitului drumul care ne este scris, care ne este „hotărât!“.

Teatrul lui Maurice Maeterlinck: un teatru al tragice și zadarnice noastre existențe, în care soarta ne este pecelluită din cea dintâiu clipă, prin însuși faptul că începem să viețuim.

Un teatru fără intrigă și fără personaje în sensul brut și trivial al cuvântului; un teatru al ideii redusă la simbol și sinteză.

Un teatru care domină — unic și profund — sfâșierile sufletului nostru sub puterea neîndurătorului Destin!

*

O veche grădină sădită cu sălcii. În fund o casă, ale cărei trei ferestre din parter sunt luminate. Se zărește destul de lămurit o familie stând seara la lumina lămpii. Când unul se ridică, umblă sau face vre-un gest pare că mișcările lui sunt grave, încete, rare și ca spiritualizate de distanța, lumina și vălul nehotărât al ferestrelor. În planul întâiu, la început, „Bătrânul“ și „Streinul“ — persoanele în distribuție n-au nume — vorbesc în șoaptă. Pe măsură ce convorbirea înaintează și grupul acesta de doi sporește, se țese — de mâna nevăzută a Destinului — aproape pe nesimțite, între cei din grădină și cei din casă, pânza mis-

terioasă a „corespondențelor“. Așa că în clipa „decisivă“, când Bătrânul deschide ușa casei să le anunțe nenorocirea, cuvintele aproape sunt de prisos.

* * *

O sală 'ntunecoasă într'un castel vechiu. Noapte. Familia e strânsă în jurul mesei. Bunicul orb. Din timp în timp un cuvânt, un gest, cad la întâmplare în liniștea de ghiață a încăperii. Bătrânul orb — singurul dintre toți — simte cum Nenorocirea neîncetat se apropie. Copacii au început să tremure. Privighetorile nu mai cântă. Toți peștii lacului s'au lăsat deodată la fund. Lebedelor le e frică, (căci Cineva trebuie să se plimbe pe lângă lac). Câinele de pază a intrat în fundul curței. Trandafirii se scutură. Ușa nu se mai poate deschide. Tâmplarul va veni mâine — ca să facă coșciugul? — Nu! — are de lucru în pivniță. Grădinarul își ascute coasa, se pregătește să cosească, (căci iarba a crescut mare ca în cimitirile părăsite). Lampa, încetul cu încetul, se stinge. E o tăcere de ghiață, ai putea auzi un înger umblând! — A intrat cineva? — Nimeni! Se aude un sgomat : o ușe se deschide... Nu-i nimeni... Ba da... Sora de caritate, care îngrijea bolnava din odaia vecină, apare în sală, fantomatic, făcându-și semnul crucii. Cuvintele sunt zadarnice. Bătrânul orb, rămas singur, se ridică și se frământă, pipăind în jurul mesei, prin întuneric. — Unde vă duceți? Unde vă duceți? M'au lăsat singur, singur!

• •

Într'o seculară pădure, dintr'o insulă din țările Nordului, o ceată de orbi, și de oarbe de toate vârstele! Unii stau pe bolovani, pe bușteni, pe maldăre de frunze; alții se roagă și se bocesc neîntrerupt cu o voce surdă. O alta, într'o atitudine de demență mută, ține — pe genunchi — un copilăș adormit. Cea mai mare parte așteaptă cu coatele pe genunchi și cu fața în palme. Nici unul nu-și întoarce capul la vetele înăbușite și neliniștite ale mării. Mari arbori funerarî îi acoper cu umbrele lor credincioase. Un tufiș cu lungi asfodele bolnăvicioase înfloreste în noapte.

Cuvântul fiecăruia pătrunde adânc în sufletul celorlalți și, încetul cu încetul, își comunică unul altuia groaza. Simt c'asupra lor se sbuciumă și plutesc supremele puteri necunoscute. Bătrânul preot — păstorul acestei nefericite turme — a murit chiar în mijlocul lor. Marea — biciuită de furtună — bate vijelios în insulă, isbindu-și sloiurile de stânci. Copilul deșteptat plânge. Ninge. Se aude sgomotul unori pași. Aripele morței fâlăie deasupra lor. — Ai milă de noi! Singurătate! Neant!

•

Teatrul lui Maurice Maeterlinck; teatrul forțelor oarbe; un teatru de „marionete“, un teatru de fantoșe!

„Și la urma urmei ce se știe cu adevărat?... Poate era una din acele ființe care nu vrea să spună nimic, și fiecare din noi purtăm în suflet destule motive de-a nu mai trăi... Nu poți privi într'un suflet cum ai privi în odaia asta. Toate femeile sunt la fel... Nu spun decât lucruri banale și nimeui nu bănuiește nimic. Trăești luni de zile alături de cineva care nu mai e din lumea asta și al cărui suflet nu se mai poate îndupleca; îi răspunzi fără să te gândești: și iată ce se întâmplă... Toate au aerul unor păpuși de piatră, și totuși câte drame nu se petrec în sufletul lor... Nici chiar ele nu știu ce sunt... Ar fi trăit și ea cum trăiesc cealaltă... Ar fi spus până ar fi murit: Domnule, Doamnă, are să plouă astăzi; sau: „O să luăm masa și o să fim treisprezece“; sau înfâșșit: fructele nu sunt destul de coapte. Ele povestesc surzând de florile care s'au scuturat și plâng în umbră... Nici chiar un înger n'ar putea vedea ceea-ce trebuie văzut; și omul nu-și dă seama decât după ce totul s'a împlinit... Aseară, era și ea acolo, la lumina lămpii lângă surorile ei, și acum nu le-ai vedea așa cum trebuie să le vezi, dacă nu s'ar fi întâmplat nenorocirea... Par'că le văd pentru întâia oară... Vieții de toate zilele trebuie să-i mai adaogi ceva ca s'o poți înțelege... Iată-le sunt lângă tine, privirile tale nu le părăsesc și totuși nu le poți vedea decât în clipa când pleacă pentru totdeauna...”.

„Ei cred că n'o să se întâmple nimic fiindcă au închis ușa și nu știu că sufletele veșnic se frământă și că lumea nu se sfârșește la ușa casei... Sunt așa de siguri de sârmana lor viața și nici nu bănuiesc că atâția alții știu despre ea mai mult decât știu ei, și că eu — un biet moșneag — știu aici, la doi pași de ușa lor, plâpânda lor fericire întreagă în bătrânele mele mâini, pe care nu îndrăznesc să le deschid...”.

„Au să sosească orice s'ar întâmpla, îi zăresc și eu... Sunt în drum dealungul câmpului... Par atât de mici că abia îi deslușești printre erburile... Ai zice că sunt niște copii care se joacă la lumina lunei, și dacă fetele i-ar vedea n'ar înțelege ce-i... Oricât de liniștite ar părea, dâșii se apropie cu fiecare pas ce-l fac și nenorocirea crește de mai bine de două ceasuri. N'o pot împedica să nu crească; iar cei ce-o aduc n'o mai pot opri... Au pus stăpânire pe ei și acum trebuie să i se supue... Iși are un scop și-și urmează drumul... E neobosită și n'are decât un singur gând... Sunt siliți să-i dea din sufletul lor. Sunt triști, dar cu toate acestea vin... Le e milă, dar trebuie să înainteze...”.

Teatrul lui Maurice Maeterlinck: un teatru în afară de țară, de timp, de decor; în care bieții oameni dansează ca niște păpuși, duse de mâna nevăzută a soartei, în tot cursul grabnicei lor vieți!

Un teatru al durerei fără cuvinte, al adâncului veșnic de nepătruns din sufletul omenesc!

ALEXANDRU T. STAMATIAD

Aseară, pe lună...

Aseară, pe lună, treceam pe sub lunga boltă de viță, rărită la frunză de toamna apropiată, pe unde de-atâtea ori ne-am plimbat împreună...

Ce straniu tovarăș am zărit lângă mine!

Era umbra mea însăși care asculta cum sufletul meu cânta în tăcere de dorul tău...

Cum cântă de lung...

Cum cântă de lung și de trist greerii de toamnă!... Parcă înfrățesc infinitul cu sufletul pământului... Stelele ascultă și torc în tăcere povești neîmplinite din firul de aur al bătrânei vremi...

— O, Noapte adâncă, de ce în cântecul greerilor tomnatici mi se pare că aud prohodul dragostei mele?

Pe boarea de seară...

Pe boarea de seară viu cu aripi obosește amintiri vechi, cum cad foi ruginite în amurg pe pământul umed...

Izvoare de gânduri curg prin suflet și se revarsă rânduri rânduri peste vechile amintiri...

E durere multă în tot ce-a trecut, ca în zâmbetul mamei ce și mângâie copilul mort...

Din tot ce-a fost odinioară o singură icoană se plimbă singură, rătăcită, prin suflet : iubirea.

N. MIHĂESCU-NIGRIM

Expoziția artiștilor sculptori din România Mare

Nu bănuim că în momentul când am pătruns pe sub această firmă pompoasă, prin portalul și mai pompoasei clădiri a «Cercului Militar» că am pășit poarta infernului. Poarta aceasta ar putea reprezenta, simbolic, vestita „la porte de l'enfer» după care Rodin și-ar fi închis pe toți nepoții din România treziți subit, într'o bună dimineață, în frigurile și sudorile genialității terorizate de vedenii convulsionate. Efectul acestei teribile boale a populat, vasta sală festivă a «Cercului Militar» ca imagini — realizate în pământ, plastilină, gips,

marmoră, bronz — turmentate de artiști în sforțarea epuizantă de-a despovăra o artă, înainte de toate corporală, de greutatea pământescă. Rezultatul acestor sforțări e revelarea unor idei lipsite de artă, a unor idei rămase închise, numai, în titlul dat lucrărilor din catalog.

Rodin a triumfat în lupta cu materia atunci când meșteșugul de sculptor pentru el nu mai avea nici un secret și i-a permis astfel realizarea intențiunei sub artistice: revelarea prin sbuciumul trupesc a torturei sufletești. Era un meșteșugar savant acela care exprima cu violență spasmul, horcăiala și furia pasiunei.

Iar domniile-lor nu sunt.

De-aceia toată sforțarea lor se epuizează într'o ininteligență servilitate tehnică, într'o imitare pur exterioară și superficială a maestrului Rodin și a maestrului lor imediat, Paciurea.

Nu înțelegem, desigur, să limităm exercițiul criticii absolut la controlul aparențelor, a formelor dar, pentru revelarea unor suflete de femei (pe tinerii artiști îi turbură grozav femeia — demon) contorsionate de deliruri bachice, a unor suflete ce plutesc între crimă și plăceri se cere o artă care cunoaște și jocul mușchilor; și d-lor aproape că nici n'au cunoștiință de existența lor. Carnea, adică, anatomicește specificat, mușchii evidențiază activitatea viermilor ce sunt nervii și care chinuiesc ființa pradă pasiunei. Realizarea plastică a unor asemenea teme, la d-lor, e deplorabil de inartistică. Peste atitudini cârcite de, să zicem, de agitația nervilor d-lor, aplică o tehnică, foarte la suprafață, de lustruială și de practică italiană.

În mijlocul acestori artiști bolnavi, imaginar, de neurastenie expune, din sentiment paternal probabil d-l *Storck*. Fără profit pentru d-sa nici pentru ceilalți căci nimenea nu vrea să aplece de la d-sa care sunt elementele constitutive ale unei opere artistice de sculptură și care sunt exigențele legitime ale unei tehnice logice și sănatoase. Totuși e unul care le cunoaște: d-l *G. Tudor*. Lucrările d-sale ponderate ca sentiment și armonic construite trec de importanța ilicită a unui mulaj de pe natură.

Sunt lucrări ce se clasează definitiv. Mai sunt figurile d-lui *Leonida* pline de inventivitate în atitudini și realizate într'o tehnică impresionistă adorabilă. Mai e un nud de d-l *Olteanu* cu multe calități formale.

Numeroasele busturi ale d-lui *Dimitriu-Bărlad* făcute în pripă, neconstruite, nestudiate, fără caracter și expresie n'au putut să ne libereze de impresia dezastroasă provocată de coplăriile, majorității expozanților mijlocii, pretențioase, fantastice și simbolice.

Și fiindcă sculptorii sunt amatori de subiecte simbolice le prezintăm spre meditare simbolul imaginat de Rodin: prăbușindur-se diagonal din văzduh pe pământ o zeiță înaripată... își turtește nasul.

Această tragedie eroică și în marmoră e intitulată: *L'Illusion*.

F. ȘIRATO.

C u p o a n e l e

Valoarea cupoanelor ce vor lipsi se va deduce din capitalul de rambursat.

Numerile titlurilor eșite la sorti la fiecare tragere, împreună cu o specificare a celor din tragerile precedente, cari nu s'au prezentat la plată se vor publica în „Monitorul Oficial“.

Cupoanele scăzute și neprezentate la plată se prescriu după cinci ani, iar titlurile eșite la sorti după trecerea de treizeci de ani dela scadența lor.

În locul titlurilor pierdute, furate sau distruse, se vor libera proprietarilor duplicate în conformitate cu legea decretată cu No. 3380 din 13 Noembrie 1918, putându-se lua cunștință de dispozițiunile acestei legi la locurile de plată.

Subscrierile la acest împrumut vor fi ireductibile.

Ministru de Finanțe, AUREL VLAD

București 20 Februarie 1920

Prețul de emisiune este fixat pentru acei ce vor face vărsămintele integrale la 87 suta de lei capital nominal, iar pentru aceia ce vor face vărsămintele în rate la 88 suta de lei capital nominal.

Vărsămintele cari nu se vor face integral, se vor face în două rate. Prima rată va fi de 48 lei la subscriere, a doua rată se va plăti până la 3 Iulie 1920 și va fi de 40 lei.

Cei cari nu vor achita rata a doua în acest termen vor plăti pentru o lună de zile următoare, o dobândă de 8% pe an. După acest termen se va putea vinde dreptul în contul și rizicul subscriitorului.

Guvernul are dreptul să închidă subscrierea ori când va voi, anunțând cu cinci zile înainte de data închiderii ei, prin publicațiuni speciale.

La subscrieri cu vărsăminte integrale se vor primi bonurile de tezaur precum și bonurile de tezaur ale Apărării Naționale, deducându-se dobânda până la scadența lor de la data subscrierii la noul împrumut. Se vor mai primi tot la subscrierile cu vărsăminte integrale pe valoarea lor nominală: cupoanele se scad în interval dela 1 Aprilie 1920 până la 1 Aprilie 1921 inclusiv dela titlurile de rentă aflate în depositul Casei de Depuneri și Băncilor care au fost autorizate să-și trimeată depozitele la Moscova. De asemenea se vor primi cupoanele cu aceleași scadențe dela titlurile aflate în posesia deținătorilor.

Subscriitorului i se va libera o chitanță constatând subscrierea și efectuarea vărsămintelor.

Subscrierile se vor face pe formulare ce se pune gratuit la dispoziția subscriitorilor.

Subscrierile pentru acest împrumut vor fi ireductibile.

Titlurile definitive împreună cu foile de cupoane se vor libera cel mai târziu la 1 Iulie 1920. Chitanțele sunt circulabile ca și titlurile până la emiterea acestora.

Ministru de Finanțe, AUREL VLAD

București 20 Februarie 1920

Câteva rânduri inedite din AVARUL lui Molière

Harpagon „... Banii, bănișorii mei! Unde mi-s bănișorii? Caseta mea! N'ați văzut pe cine mi-a furat-o? De ce râzi? Tu ești hoțul! Dă-mi banii! Îți jur că dacă mi-i dai îi vârs la împrumutul consolidării naționale!

La Flèche (a parte) Tot la câștig, Harpagon! Vrea să realizeze un beneficiu chiar dintr'o pagubă. Să-i dau totuși caseta“.

E. LOVINESCU.

Albine să moara de foame nu s'au pomenit. Să imităm pe albine în contribuția noastră colectivă și numai așa vom avea dreptul să cerem desființarea trântorilor.

D. NANU.

Asemănăm Statul cu un mare arbore fructifer care ne dă și roade și adăpost. Cade însă uneori peste el o secetă atât de mare încât trebuie să-l udăm cu apa noastră, altfel nu ne mai dă nici fructe nici adăpost.

N. M. NIGRIM.

Dai, n'ai; numai când dai Statului ai.

CATON THEODORIAN.